

ESG jako narzędzie stymulujące rozwój zielonej transformacji energetycznej

ESG as a Tool for Advancing the Green Energy Transition

Abstract

This study aims to analyse the role of Environmental, Social, and Governance (ESG) standards as a legal instrument for stimulating the green energy transition in the European Union, with a particular focus on recent regulatory changes introduced in 2025. Using a doctrinal-legal methodology, the research examines EU legal acts and policy documents. The analysis shows that the „Stop-the-Clock” mechanism (implemented on 3 April 2025 as part of the Omnibus I package, COM(2025) 89), which postpones the reporting obligations for companies subject to the second and third waves of the CSRD until 2028–2029 and raises the qualification thresholds to 1,000 employees, 50 million Euro in turnover, or 25 million Euro in assets (Art. 3(2) of the amended CSRD) – reduces the number of obliged companies by 80%. The study finds that ESG standards serve a dual function: (1) as a capital allocation tool, integrating environmental (E), social (S), and governance (G) criteria into EU investment policy; and (2) as a monitoring mechanism based on mandatory non-financial reporting, which – despite controversies over delays – remains critical to achieving the objectives of the European Green Deal. Furthermore, the analysis underlines that the tension between reducing administrative burdens and ensuring transparency of ESG data requires the systematic harmonization of national legislation with the EU *acquis communautaire*. Without such coordination, which must take into account ECJ jurisprudence and the implementation of sectoral directives (e.g., RED III Directive), the energy transition will remain fragmented, risking social legitimacy deficits and climate policy regression. The study concludes that companies must strategically use the transition period (2025–2029) to implement ESG data collection systems, which are an indispensable condition for maintaining competitiveness in the context of global technological competition.

DOROTA BENDUCH – doktor nauk prawnych, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, ORCID – 0000-0002-0581-2513, e-mail: dorota.benduch@uekat.pl

SŁOWA KLUCZOWE: ESG,
transformacja energetyczna,
Europejski Zielony Ład, CSRD,
Taksonomia UE

KEYWORDS: ESG, energy transition,
European Green Deal, CSRD, EU
Taxonomy

1 | Wprowadzenie

Kryzys klimatyczny, będący jednym z najpoważniejszych wyzwań współczesnego świata, wymusza radykalną transformację globalnego systemu energetycznego w kierunku neutralności klimatycznej. Wzrost emisji gazów cieplarnianych, wyczerpywanie zasobów naturalnych oraz rosnące koszty środowiskowe destabilizują warunki rozwoju społeczno-gospodarczego, co skłoniło społeczność międzynarodową do przyjęcia 12 grudnia 2015 roku Porozumienia paryskiego, stanowiącego integralną część Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonej w 1992 r. w Nowym Jorku^[1]. Głównym celem tego dokumentu jest utrzymanie średniej temperatury globalnej na poziomie znacznie poniżej 2°C w porównaniu z okresem przedindustrialnym oraz podejmowanie wysiłków na rzecz zatrzymania jej wzrostu na poziomie 1,5°C (art. 2 ust. 1 lit. a). W odpowiedzi na te wyzwania Unia Europejska, dążąc do roli lidera transformacji, wdrożyła Europejski Zielony Ład, który ustanawia ramy prawne dla działań zmierzających do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. (Rozporządzenie (UE) 2021/1119)^[2]. Akt ten precyzyjnie określa cel redukcji emisji gazów cieplarnianych netto (emisje po odliczeniu pochłaniania) w Unii do roku 2030 o co najmniej 55% w porównaniu z poziomami z 1990 r. (art. 4 ust. 1), podkreślając przy tym kluczową rolę sektorów energetyki czy przemysłu w procesie dekarbonizacji (art. 4 ust. 5).

¹ Porozumienie Paryskie do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r., przyjęte w Paryżu dnia 12 grudnia 2015 r., Dz. U. z 2017 r., poz. 36.

² Rozporządzenie (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia ram na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmiany rozporządzeń (WE) nr 401/2009 oraz (UE) 2018/1999 (Europejskie prawo o klimacie), Dz.U.U.E.L.2021.243.1

W tym świetle niniejsze rozporządzenie stanowi ważny krok na drodze do osiągnięcia przez Unię neutralności klimatycznej w założonym okresie^[3].

Standardy ESG (Environmental, Social, Governance), stanowiące integralną część unijnego *acquis communautaire*, pełnią rolę narzędzia harmonizującego cele ochrony środowiska, społecznej odpowiedzialności i ładu korporacyjnego z oceną działalności gospodarczej^[4]. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. (Dyrektywa CSRD)^[5], która weszła w życie 5 stycznia 2023 r., nałożyła na przedsiębiorstwa obowiązek ujawniania wpływu ich działalności na środowisko i społeczeństwo w oparciu o zasadę podwójnej istotności (tzw. *double materiality*)^[6], przy czym europejskie standardy sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju (ESRS), opracowane przez Europejską Grupę Doradczą ds. Sprawozdawczości Finansowej (EFRAG), zapewniają spójność i porównywalność danych. Jednocześnie Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. (Taksonomia UE)^[7], którego celem jest m.in. przekierowanie przepływów finansowych i kapitałowych na tzw. zielone inwestycje, definiuje ramy klasyfikacji działalności gospodarczych według kryteriów równoważności, stanowiąc punkt odniesienia dla alokacji kapitału.

Rok 2025 przyniósł istotną korektę unijnej polityki regulacyjnej w obszarze ESG – mechanizm „Stop-the-Clock”, przyjęty 3 kwietnia 2025 r. w ramach przedstawionego przez Komisję Europejską pakietu Omnibus I (COM (2025) 89), zawiera zmiany merytoryczne wymogów dotyczących sprawozdawczości^[8]. Wprowadza odroczenie obowiązków

³ zob. szerzej: Radosław Maruszkin, *Europejski Zielony Ład, czyli nowa strategia UE w zakresie ochrony środowiska i klimatu* (Lex/el. 2020).

⁴ Por. Krzysztof Olszak i Angelina Stokłosa, „Interes spółki a koncepcja ESG – dokąd zmierzamy?” *Prawo i Więź*, nr 1 (2025): 349-350. <https://doi.org/10.36128/PRIW.VI54.831>.

⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, Dz.U.UE.L.2022.322.15.

⁶ Zob. art. 19a Dyrektywy CSRD.

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088, Dz.U.UE.L.2020.198.13.

⁸ Przemysław Wojtasik, „Unia Europejska ogranicza ESG, ale wydatki firm zostają w kosztach” *Rzeczpospolita*, 10 kwietnia 2025.

raportowych dla podmiotów objętych drugim i trzecim etapem wdrażania CSRD (odpowiednio do 2028 i 2029 r.) oraz podwyższył progi kwalifikujące do obowiązku raportowania do 1 000 pracowników, 50 mln EUR obrotu lub 25 mln EUR aktywów (art. 3 ust. 2), co pozwoliło zmniejszyć liczbę podmiotów objętych obowiązkiem raportowym z około 50 000 do 8 000 (art. 4 ust. 1a).

Projekt „Clean Industrial Deal” (Pakt dla czystego przemysłu), opublikowany 26 lutego 2025 r., uzupełnia tę strategię, promując inwestycje w sektory niskoemisyjne poprzez instrumenty finansowe powiązane z kryteriami ESG⁹, a dokument wraz z Kompasem Konkurencyjności (styczeń 2025 r.) podkreśla rolę standardów ESG jako filaru odporności gospodarczej UE, łącząc dekarbonizację z innowacjami technologicznymi (art. 2 ust. 3 Rozporządzenia 2021/1119)¹⁰. Niemniej jednak, odroczenie wdrożenia CSRD budzi kontrowersje w kontekście art. 191 TFUE, który obliguje Unię do zachowania wysokiego poziomu ochrony środowiska. Krytycy wskazują, że takie opóźnienia mogą osłabić realizację celów Europejskiego Zielonego Ładu, zwłaszcza w świetle Mechanizmu Dostosowania Granicznego (CBAM) ustanowionego Rozporządzeniem (UE) 2023/956 z dnia 10 maja 2023 (Rozporządzenie 2023/956)¹¹, który od stycznia 2025 r. wymaga od importerów raportowania śladu węglowego.

Celem niniejszego opracowania jest analiza standardów ESG jako instrumentu stymulującego zieloną transformację energetyczną, z uwzględnieniem najnowszych zmian legislacyjnych. Artykuł podejmuje próbę odpowiedzi na trzy kluczowe pytania badawcze: w jaki sposób standardy ESG wspierają realizację celów Europejskiego Zielonego Ładu; jakie wyzwania prawne towarzyszą ich implementacji w państwach członkowskich; oraz w jakim kierunku zmierzają nowe inicjatywy legislacyjne kształtujące przyszłość standardów ESG w gospodarkach unijnych.

Metoda badawcza opiera się na analizie dogmatyczno-prawnej unijnych aktów prawnych oraz dokumentów strategicznych. Uwzględniono

⁹ Clean Industrial Deal – zapowiedź nowych działań przyspieszających dekarbonizację i zwiększających konkurencyjność europejskiego przemysłu. <https://www.deloitte.com/pl/pl/services/tax/perspectives/strefa-ulg-i-dotacji/Clean-Industrial-Deal.html>. [dostęp: 10.4.2025].

¹⁰ Unijny kompas na rzecz odzyskania konkurencyjności i zapewnienia trwałego dobrobytu. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/ip_25_339. [dostęp: 10.4.2025].

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/956 z dnia 10 maja 2023 r. ustanawiające mechanizm dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂, Dz.U.U.E.L.2023.130.52.

również implementację unijnych regulacji do krajowego porządku prawnego, analizując akty prawne oraz aktualne stanowiska organów administracji publicznej, co pozwoliło na wszechstronną ocenę roli ESG jako narzędzia wspierającego zieloną transformację energetyczną.

2 | Instrumenty prawne wdrażania standardów ESG

Pojęcie ESG (Environmental, Social, Governance) stanowi złożone zagadnienie łączące ze sobą m.in. elementy prawne, ekonomiczne, biologiczne i społeczne, ale przede wszystkim klimatyczne. Nierozerwalnie z nim związane jest pojęcie zrównoważonego rozwoju. Nie są to zagadnienia nowe, ale stanowią rezultat ewolucji idei społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) oraz systemowej potrzeby włączenia zasad zrównoważonego rozwoju do porządku prawnego Unii Europejskiej i jej państw członkowskich. Należy podkreślić, że rozwój tej koncepcji nie był wynikiem jednorazowego zdarzenia, lecz stopniowej ewolucji idei zrównoważonego rozwoju, której korzenie sięgają raportu „Nasza wspólna przyszłość” z 1987 r., definiującego zrównoważony rozwój jako rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na zaspokojenie ich własnych potrzeb^[12]. W późniejszym okresie Unia Europejska przyjęła strategię na rzecz zrównoważonego rozwoju (2001). Zrównoważony rozwój stał się jednym z długoterminowych celów Unii Europejskiej zgodnie z Traktatem o Unii Europejskiej (art. 3 ust 3)^[13]. W literaturze przedmiotu zwraca się uwagę, że wraz ze wzrostem globalnych wyzwań ekologicznych i społecznych, przedsiębiorstwa zaczęły coraz częściej integrować w swojej strategii elementy CSR, co w konsekwencji przekształciło się w obowiązkowy system raportowania elementów ESG^[14]. W rezultacie, mimo że formalne definicje ESG różnią się w zależności

¹² Zob. Resolution adopted by the General Assembly 42/187. Report of the World Commission on Environment and Development. <https://www.un-documents.net/a42r187.htm>. [dostęp: 10.4.2025].

¹³ Wersja skonsolidowana Traktatu o Unii Europejskiej z dnia 26 października 2012 r., Dz.Urz.UE.C 2012 Nr 326, str. 13

¹⁴ Kamila Piernik-Wierzbowska, „Odpowiedzialność członków zarządu spółki kapitałowej w związku z ESG i sustainability” *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 10 (2024): 28.

od systemu prawnego, większość autorów przyjmuje podobne założenie, że stanowi ona kompleksowy mechanizm zarządzania ryzykiem, łączący kwestie środowiskowe, społeczne i związane z ładem korporacyjnym^[15].

Podstawowym źródłem prawa unijnego regulującym obowiązki w zakresie ESG jest Dyrektywa CSRD, która zastąpiła Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. (Dyrektywa NFRD)^[16] i rozszerzyła zakres podmiotów zobowiązanych do ujawniania informacji o wpływie działalności na środowisko i społeczeństwo. Przepisy dyrektywy CSRD zobowiązały wszystkie duże jednostki, w tym spółki giełdowe i podmioty zatrudniające powyżej 250 pracowników, do ujawniania informacji dotyczących wpływu działalności na środowisko i społeczeństwo (*impact materiality*), ryzyk klimatycznych oraz strategii dostosowania do celów Porozumienia Paryskiego (art. 19b Dyrektywy CSRD). W przypadku uchybień państwa członkowskie są zobowiązane zapewnić sankcje, które są skuteczne, proporcjonalne i odstraszające, natomiast sama dyrektywa CSRD nie ustanawia górnej granicy kary, pozostawiając jej określenie prawu krajowemu^[17]. W Polsce implementacja dyrektywy CSRD została dokonana poprzez ustawę o zmianie ustawy o rachunkowości, ustawy o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym oraz niektórych innych ustaw^[18]. Nowelizacja ta wprowadziła obowiązek sporządzania sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju przez określoną grupę przedsiębiorstw począwszy od roku obrotowego 2024, z raportowaniem w 2025 roku^[19].

W 2025 r. wprowadzono mechanizm „Stop-the-Clock” [pakiet Omnibus I, COM(2025) 89], odraczający obowiązki raportowe dla podmiotów

¹⁵ Por. Weronika Wojturska, „Raportowanie niefinansowe oraz zmiany przewidziane przez CSRD”, [w:] *ESG – przewodnik po regulacjach prawnych*, red. Jakub Bednarek (Warszawa: C.H. Beck, 2023); Monika Gorgoń, *Zarządzanie ryzykiem braku zgodności. Praktyka wybranych podmiotów rynku finansowego* (Warszawa: C.H. Beck, 2025).

¹⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy, Dz.U.UE.L.2014.330.1

¹⁷ Por. Wojturska, „Raportowanie niefinansowe oraz zmiany przewidziane przez CSRD”, 2.

¹⁸ Ustawa z dnia 6 grudnia 2024 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, ustawy o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym oraz niektórych innych ustaw Dz.U. z 2024 r., poz. 1863.

¹⁹ Justyna Walas-Ryba, *Raportowanie ESG – przewodnik po nowych obowiązkach przedsiębiorstw* (Warszawa: C.H. Beck, 2025).

z drugiej i trzeciej fali wdrożenia CSRD do 2028–2029 r. oraz podnoszący progi kwalifikacyjne do 1 000 pracowników, 50 mln EUR obrotu lub 25 mln EUR aktywów (art. 3 ust. 2 zmienionej CSRD), co skutkuje redukcją liczby zobowiązanych podmiotów z około 50 000 do 8 000. Choć rozwiązanie to budzi kontrowersje, zwłaszcza w kontekście art. 191 TFUE^[20], który nakłada na Unię Europejską obowiązek utrzymania wysokiego poziomu ochrony środowiska, mechanizm ten ma na celu zwiększenie efektywności raportowania oraz optymalizację systemu regulacji ESG.

Integralną częścią systemu prawnego UE w zakresie ESG jest Rozporządzenie 2020/852 (Taksonomia UE), które stanowi kluczowe narzędzie realizacji celów Porozumienia paryskiego poprzez ukierunkowanie prywatnych inwestycji na projekty prośrodowiskowe. Podstawą prawną rozporządzenia jest art. 114 TFUE, co budziło dyskusje co do pominięcia art. 192 TFUE dotyczącego ochrony środowiska. Trybunał Sprawiedliwości UE w swoim orzecznictwie dopuszcza jednak zastosowanie jednej podstawy prawnej, gdy cel główny aktu koncentruje się na rynku wewnętrznym. W przypadku Taksonomii jest to harmonizacja klasyfikacji inwestycji, podczas gdy aspekt środowiskowy pełni rolę pomocniczą.

Zakres zastosowania Taksonomii UE jest wyjątkowo szeroki i obejmuje trzy główne grupy podmiotów. Po pierwsze, uczestników rynku finansowego, w tym zarządzających funduszami inwestycyjnymi, instytucje ubezpieczeniowe i dostawców produktów emerytalnych, którzy są zobowiązani do ujawniania informacji o zgodności swoich produktów z kryteriami Taksonomii. Po drugie, przedsiębiorstwa podlegające obowiązkowi raportowania niefinansowego na mocy dyrektywy CSRD, w szczególności duże spółki giełdowe i podmioty zatrudniające powyżej 250 pracowników. Po trzecie, regulacje dotyczące produktów finansowych, takich jak „europejskie zielone obligacje” (EuGB) wprowadzone Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2631 z dnia 22 listopada 2023 r.^[21]

Zgodnie z art. 3 Taksonomii UE, aby działalność została uznana za zrównoważoną, musi spełnić trzy warunki: przyczyniać się do jednego z sześciu celów środowiskowych (w tym łagodzenie zmian klimatu czy ochrona

²⁰ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z dnia 25 marca 1957 r. (TFUE), Dz. U. z 2004 r., nr 90, poz. 864.

²¹ Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2631 z dnia 22 listopada 2023 r. w sprawie europejskich zielonych obligacji oraz opcjonalnego ujawniania informacji na temat obligacji wprowadzanych do obrotu jako zrównoważone środowiskowo i obligacji powiązanych ze zrównoważonym rozwojem, Dz.U.UE.L.2023.2631.

bioróżnorodności), nie szkodzić znacząco pozostałym celom (zasada Do No Significant Harm – DNSH) oraz spełniać minimalne gwarancje społeczne, w tym standardy Międzynarodowej Organizacji Pracy. Należy podkreślić, że Taksonomia UE stanowi kluczowy instrument alokacji kapitału w ramach Europejskiego Zielonego Ładu, wykluczając finansowanie projektów niezgodnych z przyjętymi kryteriami^[22].

Istotnym uzupełnieniem systemu jest Rozporządzenie (UE) 2019/2088 (SFDR) ^[23], które wprowadza zharmonizowane wymogi przejrzystości dla uczestników rynku finansowego. Zgodnie z art. 3 SFDR podmioty te są zobowiązane do ujawniania informacji o uwzględnianiu ryzyk ESG w procesach inwestycyjnych, zaś art. 4 nakłada obowiązek uwzględniania głównych niekorzystnych skutków (Principal Adverse Impacts – PAIs) decyzji inwestycyjnych, chyba że podmiot przedstawi uzasadnione wyjątki. Kluczowe znaczenie mają artykuły 8-9 SFDR, wprowadzające klasyfikację produktów finansowych na „promujące czynniki ESG” (tzw. „jasnozielone”) i „mające cele zrównoważonego inwestowania” (tzw. „ciemnozielone”)^[24].

Interakcja między Taksonomią UE a SFDR tworzy spójny system wymuszający większą transparentność na rynku finansowym. Taksonomia stanowi obiektywną podstawę do kwalifikowania działalności jako zrównoważonej środowiskowo, podczas gdy SFDR określa zasady ujawniania tych informacji przez uczestników rynku. Wspólnie te instrumenty przeciwdziałają greenwashingowi, zapewniając inwestorom dostęp do wiarygodnych i porównywalnych danych, co jest szczególnie istotne w kontekście realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu.

²² Szerzej: Tomasz Bojar-Fijałkowski, „The EU Taxonomy as a business assessment tool: opportunities and threats, chances to use new technologies” *GIS Odyssey Journal*, nr 1 (2024). <https://doi.org/10.57599/gisoj.2024.4.1.55>

²³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych, Dz.U.UE.L.2019.317.1.

²⁴ Jakub Bednarek, Radosław Maruszkin, „Komentarz do art. 1 rozporządzenia 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje”, [w:] *Taksonomia. Komentarz do rozporządzenia 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje*, red. Jakub Bednarek, Radosław Maruszkin, wyd. 2 (Warszawa: C.H. Beck, 2025).

3 | ESG a transformacja energetyczna

Transformacja energetyczna, rozumiana jako przejście od gospodarki opartej na wysokoemisyjnych paliwach kopalnych do modelu zdominowanego przez odnawialne źródła energii (OZE) i efektywność energetyczną, jest prawnie ugruntowana w unijnym systemie normatywnym poprzez wiążące cele klimatyczne. Rozporządzenie (UE) 2021/1119 sankcjonuje redukcję emisji gazów cieplarnianych o 55% do 2030 r. oraz neutralność klimatyczną do 2050 r., integrując te cele z polityką energetyczną państw członkowskich. W tym kontekście standardy ESG zyskują na znaczeniu jako mechanizm integrujący wymogi ochrony środowiska i społecznej odpowiedzialności z działaniami przedsiębiorstw i inwestorów, stając się pomostem między regulacjami prawnymi a decyzjami rynkowymi. Innymi słowy, ramy regulacyjne polityki klimatyczno-energetycznej UE wyznaczają cele i ograniczenia prawne transformacji, podczas gdy zasady ESG pełnią funkcję miękkiego prawa i mechanizmu rynkowego, który kieruje przepływem kapitału oraz strategią korporacyjną w stronę inwestycji zgodnych z tymi celami^[25].

Kluczowym instrumentem realizacji tych założeń jest Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. (Dyrektywa RED II)^[26], która wyznaczyła cel co najmniej 32% udziału OZE w ostatecznym zużyciu energii brutto do 2030 r. (utrzymując jednocześnie wcześniejszy cel 20% do 2020 r.). Dyrektywa ta, znosząc sztywne cele krajowe, wprowadziła obowiązek opracowania krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu (KPEiK), zapewniających spójność działań państw członkowskich z celami unijnymi. Obecnie, po przyjęciu w 2023 r. nowelizacji dyrektywy OZE (RED III), cel na 2030 r. został podwyższony do 42,5% udziału OZE (z perspektywą zwiększenia do 45%), co odzwierciedla rosnące ambicje klimatyczne w ramach pakietu Fit for 55. Równolegle aktualizowane jest prawodawstwo dotyczące efektywności energetycznej,

²⁵ Szerzej: Agata Stasik, *Przełamać klincz węglowy: zbiorowe eksperymentowanie na rzecz zrównoważonej transformacji* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2024), 14.

²⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, Dz.U.UE.L.2018.328.82.

standardów emisyjnych oraz funkcjonowania rynku energii, tak aby wspierać transformację w sposób kompleksowy^[27].

Istotnym uzupełnieniem polityki klimatycznej UE jest wprowadzenie mechanizmów zabezpieczających jej skuteczność na jednolitym rynku oraz globalnie. Jednym z nich jest Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), ustanowiony Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/956 z dnia 10 maja 2023^[28]. Mechanizm ten rozszerza unijny system kosztów emisji na towary importowane spoza UE, nakładając na importerów obowiązek uiszczenia opłaty odpowiadającej emisjom powstałym przy produkcji m.in. cementu, stali czy energii elektrycznej. CBAM nie tylko przeciwdziała „ucieczce emisji”, ale również wzmacnia wymóg uwzględniania czynnika środowiskowego („E” w ESG) w łańcuchach dostaw; w praktyce wymuszając uwzględnianie śladu węglowego łańcuchów dostaw i zachęcając przedsiębiorstwa do wyboru niskoemisyjnych dostawców oraz technologii produkcji. Dodatkowo, unijny rynek uprawnień do emisji (EU ETS) zostaje stopniowo rozszerzany i zaostrzany – m.in. zaplanowano zniesienie darmowych uprawnień w sektorach objętych CBAM oraz włączenie sektorów transportu i budownictwa do nowego systemu ETS II – co zwiększa finansowe bodźce do redukcji emisji w gospodarce. W ten sposób prawo unijne łączy „twarde” regulacje emisyjne z instrumentami rynkowymi^[29].

Standardy ESG odgrywają coraz większą rolę jako mechanizm alokacji kapitału zgodnie z celami transformacji energetycznej. Już w 2018 r. Komisja Europejska przedstawiła Plan działania na rzecz finansowania zrównoważonego wzrostu, który dał początek regulacjom takim jak Taksonomia UE, SFDR czy wspomniana już dyrektywa CSRD nakładająca na duże spółki obowiązek raportowania informacji pozafinansowych związanych z ESG. Standardy ESG stały się zatem swoistym instrumentem inwestorów, pozwalającym na ocenę, w jakim stopniu dana inwestycja czy działalność przedsiębiorstwa jest zgodna z celami zrównoważonego rozwoju. Na wczesnym etapie rozwoju trendu ESG skupiano się głównie

²⁷ Zob. Anna Kucharska, *Transformacja energetyczna: wyzwania dla Polski wobec doświadczeń krajów Europy Zachodniej* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2021), 84.

²⁸ Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/956 z dnia 10 maja 2023 r. ustanawiające mechanizm dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂ (Dz.U.UE.L.2023.130.52)

²⁹ Izabela Filipiak, Władysław Mielczarski, *Energetyka w okresie transformacji* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2023), 252.

na czynniku środowiskowym, zwłaszcza na śladzie węglowym, efektywności energetycznej, gospodarce zasobami. To odzwierciedlało pilność przeciwdziałania zmianom klimatu i fakt, że istnieją względnie mierzalne wskaźniki (emisje CO₂, zużycie energii) oraz ramy porozumień międzynarodowych i prawa krajowego w tym zakresie. Z kolei aspekty społeczne i ładu korporacyjnego ESG zyskują na znaczeniu nieco wolniej, aczkolwiek i tu można zaobserwować postępującą instytucjonalizację. Od 25 lipca 2024 r. obowiązuje Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1760 z dnia 13 czerwca 2024 r. (Dyrektywa CSDD)^[30]. Niemniej, to środowiskowy wymiar ESG pozostaje najbardziej sprzężony z celami transformacji energetycznej. W Polsce implementacja dyrektywy CSRD poprzez nowelizację ustawy o rachunkowości (2024) rozszerzyła obowiązki raportowe przedsiębiorstw energetycznych, wymuszając ujawnianie scenariuszy dekarbonizacji i ryzyk klimatycznych (art. 19b). Mimo to mechanizm „Stop-the-Clock” (Omnibus I), odraczający obowiązki raportowe dla MŚP, wciąż budzi wątpliwości co do zgodności z zasadą najwyższego poziomu ochrony określonej w art. 191 TFUE.

4 | Instrumenty finansowe transformacji energetycznej w świetle ESG

Transformacja energetyczna w Unii Europejskiej, będąca kluczowym elementem realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu, napędzana jest nie tylko przez regulacje prawne i rynek kapitałowy, lecz także przez mobilizację funduszy publicznych. W ramach wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027 oraz instrumentu NextGenerationEU (o budżecie 750 mld EUR w cenach z 2018 r.) co najmniej 30% wydatków unijnych zostało powiązanych z celami klimatycznymi^[31], w tym 37% środków z Instrumentu na

³⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1760 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 i rozporządzenie (UE) 2023/2859, Dz.U.UE.L.2024.1760.

³¹ European Commission, 2020. Recovery Plan for Europe. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_en. [dostęp: 10.4.2025].

rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) – zgodnie z art. 3 ust. 2 Rozporządzenia (UE) 2021/241^[32].

Głównymi filarami tej strategii inwestycyjnej są: Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST), Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) wraz z Krajowymi Planami Odbudowy, inicjatywa REACT-EU, oraz na poziomie krajowym dedykowane programy operacyjne w ramach polityki spójności – w Polsce największym z nich jest program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko (FENIKS). Instrumenty te stanowią integralną część realizacji regulacji ESG, bowiem z jednej strony ułatwiają finansowanie kosztownych inwestycji transformacyjnych, a z drugiej – ich ukierunkowanie oraz warunki korzystania sprzyjają realizacji celów środowiskowych i społecznych, uzupełniając tym samym wymogi stawiane przez sektor prywatny.

Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST), ustanowiony na mocy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r.^[33], koncentruje się na wsparciu regionów uzależnionych od przemysłu wysokoemisyjnego, najbardziej dotkniętych skutkami transformacji, zwłaszcza tych uzależnionych od przemysłu węglowego i wysokoemisyjnego, poprzez dywersyfikację gospodarczą, tworzenie nowych miejsc pracy w sektorach zielonych oraz podnoszenie kwalifikacji kadr. Realizacja FST opiera się na zasadzie, że „żaden region nie zostanie pozostawiony w tyle w drodze ku neutralności klimatycznej”. Budżet FST w perspektywie 2021–2027 wynosi 17,5 mld EUR, z czego Polska ma otrzymać około 3,85 mld EUR przeznaczone na transformację sześciu województw: śląskiego, małopolskiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego, łódzkiego i lubelskiego. Warunkiem dostępu do środków jest opracowanie Terytorialnych Planów Sprawiedliwej Transformacji (TPST), które – tworzone przy szerokich konsultacjach z udziałem samorządów, przedsiębiorców, związków zawodowych, społeczności lokalnych i ekspertów – definiują kluczowe priorytety inwestycyjne oraz niezbędne działania umożliwiające odejście od gospodarki wysokoemisyjnej^[34]. W Polsce prace nad TPST

³² European Commission, 2020. Recovery and Resilience Facility. https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_en. [dostęp: 10.4.2025].

³³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, Dz.U.UE.L.2021.231.1.

³⁴ Zob. Karen Moesker, Udo Pesch, „The just transition fund – Did the European Union learn from Europe’s past transition experiences?” *Energy Research & Social Science*, 91 (2022): 1.

rozpoczęto w połowie 2020 r. Zostały do tego powołane odpowiednie grupy robocze przy Urzędach Marszałkowskich, składające się z samorządów, sektora biznesu, nauki, organizacji społecznych oraz związków zawodowych. Przyjęcie podejścia zdecentralizowanego w przygotowywaniu TPST pozwoliło na dostosowanie planów do specyfiki lokalnych wyzwań i możliwości. Zgodnie z założeniami ówczesnego Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR), to właśnie samorządy wojewódzkie, jako instytucje najlepiej znające regionalne potrzeby, pełnią kluczową rolę w opracowywaniu oraz wdrażaniu tych planów. Urzędy marszałkowskie zostały wyznaczone jako instytucje pośredniczące, odpowiedzialne za zarządzanie środkami i koordynację działań z udziałem lokalnych interesariuszy. Zarząd województwa pełnił rolę instytucji zarządzającej. Dzięki wsparciu eksperckiemu i doradczemu Komisji Europejskiej oraz MFiPR, proces przygotowywania TPST obejmował m.in. analizy, wywiady, warsztaty oraz kampanie informacyjno-promocyjne. Umożliwiło to nie tylko zwiększenie zaangażowania społecznego, ale również zapewnienie większej spójności planów z celami unijnymi^[35].

Największe źródło finansowania transformacji energetycznej stanowi Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility – RRF), regulowany Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r.^[36] Jego budżet wynosił 672,5 mld euro w formie pożyczek i dotacji na wsparcie reform i inwestycji podejmowanych przez państwa UE. Polska otrzymała 23,9 mld Euro w grantach i 11,5 mld Euro w pożyczkach na podstawie Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO). Zgodnie z aktualnym, zmodyfikowanym KPO (z rozdziałem REPowerEU) łączna wartość polskiego planu to 59,8 mld EUR: 25,3 mld EUR w grantach i 34,5 mld EUR w pożyczkach, a ok. 47% planu wspiera cele klimatyczne. Środki te mają na celu złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii koronawirusa oraz zapewnienie, by europejska gospodarka i społeczeństwo były bardziej zrównoważone, odporne i lepiej przygotowane na wyzwania związane z transformacją energetyczną i cyfrową. Na podstawie art. 18 ust. 4 lit. e

³⁵ Renata Kusiak-Winter, Jan Gola, „Uwarunkowania unijne i wynikające z nich zobowiązania dla Polski”, [w:] *Rekomendacje do zmian legislacyjnych w zakresie przeprowadzenia transformacji energetycznej i osiągnięcia neutralności klimatycznej*, red. Jerzy Korczak (Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2021), 17.

³⁶ Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Dz.U.UE.L.2021.57.17.

Rozporządzenia (UE) 2021/241, KPO musi alokować co najmniej 37% środków na cele klimatyczne. W przypadku Polski KPO stał się zatem mapą drogową zarówno dla inwestycji w OZE, sieci i efektywność energetyczną, jak i dla reform prawnych ułatwiających tę transformację. Przykłady takich reform obejmują liberalizację procedur lokalizacyjnych dla energetyki wiatrowej na lądzie, usprawnienie systemu planowania przestrzennego czy wdrożenie programów wspierających termomodernizację budynków. Nadzór nad wdrażaniem KPO sprawuje Minister Funduszy i Polityki Regionalnej, natomiast kluczową rolę odgrywają resorty sektorowe, w tym Ministerstwo Klimatu i Środowiska (MKiŚ), odpowiedzialne za zgodność projektów z Taksonomią UE. Niespełnienie tych warunków może prowadzić do zawieszenia wypłat na mocy art. 24 ust. 6 Rozporządzenia (UE) 2021/241, co ilustruje prewencyjną funkcję mechanizmów ESG. Do obsługi grantów i konkursów powołano dedykowane instytucje wykonawcze, takie jak: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), dla inwestycji Ministerstwa Klimatu i Środowiska; Centrum Unijnych Projektów Transportowych (CUPT), dla inwestycji Ministerstwa Infrastruktury; Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR), dla inwestycji Ministerstwa Rozwoju i Technologii. Ten model pozwala wykorzystać istniejące kompetencje wyspecjalizowanych agencji we wdrażaniu funduszy UE, przy zachowaniu kontroli nad realizacją reform przez administrację rządową. Priorytetem inwestycyjnym polskiego KPO jest transformacja energetyczna. Plan przewiduje znaczące nakłady na rozbudowę mocy OZE, rozwój sieci przesyłowych i dystrybucyjnych, wsparcie dla energetyki rozproszonej i prosumenckiej oraz poprawę efektywności energetycznej, zwłaszcza w budownictwie.

W perspektywie finansowej 2021–2027 kluczowym instrumentem wspierającym transformację energetyczną w Polsce jest program FENIKS (Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko) o budżecie ponad 29 mld Euro, w tym ok. 24,2 mld EUR środków UE)^[37]. Program EINIKS stanowi kontynuację wcześniejszego Programu Infrastruktura i Środowisko, lecz w nowej formule został on ściśle zintegrowany z zasadami zrównoważonego rozwoju i wymogami Taksonomii UE. FENIKS koncentruje się na czterech głównych obszarach interwencji: rozwoju odnawialnych źródeł energii, w tym farm wiatrowych na lądzie i morzu, przy czym planowana łączna moc wynosi 5,9 GW do 2027 r., modernizacji

³⁷ Feniks.gov.pl, 2025. Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko. <https://www.feniks.gov.pl/>. [dostęp: 10.4.2025].

sieci energetycznych, z alokacją 3,2 mld euro na inteligentne sieci dystrybucyjne, poprawie efektywności energetycznej, w tym termomodernizacji – przewiduje się modernizację 100 tys. budynków mieszkalnych rocznie oraz rozwoju niskoemisyjnego transportu, między innymi poprzez budowę 1000 stacji ładowania pojazdów elektrycznych do 2025 r. System wdrażania programu opiera się na modelu zarządzania wielopoziomowego. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej pełni rolę Instytucji Zarządzającej, natomiast Ministerstwo Klimatu i Środowiska oraz Ministerstwo Infrastruktury odpowiadają jako Instytucje Pośredniczące za wdrażanie poszczególnych obszarów inwestycyjnych. Realizację konkretnych projektów powierzono Narodowemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Charakterystyczną cechą programu FENIKS jest obowiązek zgodności finansowanych inwestycji z kryteriami Taksonomii UE. Oznacza to, że każda realizowana inwestycja musi wykazać, że wnosi istotny wkład w realizację co najmniej jednego z sześciu celów środowiskowych, nie powoduje przy tym istotnej szkody dla pozostałych celów (zasada „do no significant harm” – DNSH), oraz spełnia minimalne gwarancje społeczne, zgodnie z art. 3 Taksonomii UE. W praktyce przekłada się to na szczegółowe wymagania dotyczące wskaźników redukcji CO₂ (m.in. minimum 40% redukcji dla projektów modernizacyjnych sieci), udziału energii odnawialnej w nowych instalacjach (minimum 65% dla systemów ciepłowniczych) oraz standardów efektywności energetycznej (Rozporządzenie (UE) 2021/1056).

Omówione instrumenty finansowe stanowią kluczowy element realizacji strategii ESG w Unii Europejskiej. Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST), ukierunkowany na wsparcie regionów zależnych od przemysłu wysokoemisyjnego, oraz Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF), łączący inwestycje w OZE z reformami prawnymi, umożliwiają budowę gospodarki neutralnej klimatycznie, zgodnie z celami Europejskiego Zielonego Ładu. Ich działanie opiera się na unijnych regulacjach, takich jak Europejskie Prawo Klimatyczne (Rozporządzenie (UE) 2021/1119) czy art. 18 ust. 4 lit. e Rozporządzenia (UE) 2021/241, które wymagają przeznaczenia co najmniej 37% środków na cele klimatyczne. W Polsce kluczową rolę odgrywa program FENIKS, integrujący finansowanie transformacji z zasadą DNSH („nie szkodzić innym celom środowiskowym”) oraz minimalnymi gwarancjami społecznymi zdefiniowanymi w Taksonomii UE. Ten model ilustruje holistyczne podejście do ESG, łączące redukcję emisji, modernizację infrastruktury i sprawiedliwość społeczną w regionach najbardziej dotkniętych transformacją.

5 | Wnioski końcowe

W świetle przeprowadzonej analizy można sformułować następujące wnioski oraz rekomendacje, które mają na celu zwiększenie efektywności wdrażania standardów ESG w transformacji energetycznej. Integracja twardych regulacji unijnych, takich jak Rozporządzenie (UE) 2021/1119, Rozporządzenie (UE) 2020/852 oraz Dyrektywa CSRD (UE) 2022/2464, z instrumentami finansowymi – w tym Funduszem Sprawiedliwej Transformacji, Recovery and Resilience Facility oraz programem FENIKS – stanowi podstawę realizacji ambitnych celów Europejskiego Zielonego Ładu. Mechanizm „Stop-the-Clock”, wprowadzony w 2025 r., umożliwia optymalizację procesu raportowania, jednakże wymaga ciągłej weryfikacji i korekty procedur administracyjnych, by nie osłabić celów dekarbonizacyjnych, zgodnie z wymogami art. 191 TFUE.

Konieczne jest dalsze doprecyzowanie kryteriów kwalifikacyjnych, które oddziela faktyczne potrzeby regionów od wskaźników efektywności realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Zbyt ogólne kryteria mogą prowadzić do niewłaściwej alokacji funduszy oraz wystąpienia ryzyka greenwashingu. Ponadto stabilność finansowania powinna być zabezpieczona poprzez uproszczenie procedur aplikacyjnych oraz lepszą koordynację między organami administracyjnymi na poziomie krajowym i regionalnym. Wzmocnienie zdolności operacyjnych instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie programów umożliwi pełne wykorzystanie kapitału publicznego i prywatnego oraz efektywną dystrybucję środków zgodnie z zasadą sprawiedliwej transformacji.

Rekomenduje się także intensyfikację współpracy pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi stronami, w tym organami administracji publicznej, sektorem prywatnym, samorządami oraz społecznościami lokalnymi. Szeroka konsultacja przy tworzeniu Terytorialnych Planów Sprawiedliwej Transformacji (TPST) pozwoli lepiej zidentyfikować lokalne potrzeby i skonstruować precyzyjne strategie działania. Wreszcie, niezbędne jest ciągłe monitorowanie i aktualizacja rozwiązań prawnych oraz procedur wdrażania funduszy, aby odpowiadać na dynamiczne zmiany rynkowe i klimatyczne. Tylko poprzez tak kompleksowe podejście możliwe będzie osiągnięcie celów zrównoważonej, niskoemisyjnej gospodarki, w której standardy ESG staną się integralną częścią polityki klimatyczno-energetycznej.

Bibliografia

- Bednarek Jakub, Radosław Maruszkin, „Komentarz do art. 1 rozporządzenia 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje”, [w:] *Taksonomia. Komentarz do rozporządzenia 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje*, red. Jakub Bednarek, Radosław Maruszkin, wyd. 2. Warszawa: C.H. Beck, 2025. Legalis
- Bojar-Fijałkowski Tomasz, „The EU Taxonomy as a business assessment tool: opportunities and threats, chances to use new technologies” *GIS Odyssey Journal*, nr 1 (2024): 56-65. <https://doi.org/10.57599/gisoj.2024.4.1.55>.
- Filipiak Izabela, Władysław Mielczarski, *Energetyka w okresie transformacji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2023.
- Gorgoń Monika, *Zarządzanie ryzykiem braku zgodności. Praktyka wybranych podmiotów rynku finansowego*. Warszawa: C.H. Beck, 2025. Legalis.
- Kucharska Anna, *Transformacja energetyczna: wyzwania dla Polski wobec doświadczeń krajów Europy Zachodniej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2021.
- Kusiak-Winter Renata, Jan Gola, „Uwarunkowania unijne i wynikające z nich zobowiązania dla Polski”, [w:] *Rekomendacje do zmian legislacyjnych w zakresie przeprowadzenia transformacji energetycznej i osiągnięcia neutralności klimatycznej*, red. Jerzy Korczak. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2021.
- Maruszkin Radosław, *Europejski Zielony Ład, czyli nowa strategia UE w zakresie ochrony środowiska i klimatu*. Lex/el. 2020.
- Moesker Karen, Udo Pesch, „The just transition fund – Did the European Union learn from Europe’s past transition experiences?” *Energy Research & Social Science*, 91 (2022): 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2022.102750>.
- Olszak Krzysztof i Angelina Stokłosa, „Interes spółki a koncepcja ESG – dokąd zmierzamy?” *Prawo i Więź*, nr 1 (2025): 347-382. <https://doi.org/10.36128/PRIW.VI54.831>.
- Piernik-Wierzbowska Kamila, „Odpowiedzialność członków zarządu spółki kapitałowej w związku z ESG i sustainability” *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 10 (2024): 27-39.
- Stasik Agata, *Przełamać klincz węglowy: zbiorowe eksperymentowanie na rzecz zrównoważonej transformacji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2024.
- Unijny kompas na rzecz odzyskania konkurencyjności i zapewnienia trwałego dobrobytu. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/ip_25_339.
- Walas-Ryba Justyna, *Raportowanie ESG – przewodnik po nowych obowiązkach przedsiębiorstw*. Warszawa: C.H. Beck, 2025.
- Wojtasik Przemysław, „Unia Europejska ogranicza ESG, ale wydatki firm zostają w kosztach.” *Rzeczpospolita*, 10 kwietnia 2025. Legalis.

Wojturska Weronika, „Raportowanie niefinansowe oraz zmiany przewidziane przez CSRD”, [w:] *ESG – przewodnik po regulacjach prawnych*, red. Jakub Bednarek. Warszawa: C.H. Beck, 2023.

This article is published under a Creative Commons Attribution 4.0 International license.
For guidelines on the permitted uses refer to
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>